

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 52
Godina XXVI
Novembar, 2021.
[str. 119-128]

© Monos 2021

Keramičke lule iz Zavičajne muzejske zbirke u Gračanici

Mustafa Uzunalić, MA

Rad se bavi zbirkom od šest osmanskodobnih keramičkih lula iz Zavičajne muzejske zbirke u Gračanici. Lule pripadaju arheološkim nalazima kojima se kod nas uglavnom nije pridavala pažnja, pa je na području Bosne i Hercegovine ova vrsta arheoloških nalaza bila uglavnom zanemarena. Za lule iz Zbirke nalazimo analogije u Srbiji, Rumuniji i Egiptu. Mogu se datirati od 17. do 19. stoljeća. Lule su obrađene po Robinsonovim i Vladislav-Nikolay tipološkim shemama. Danas ove keramičke lule čine dio stalne postavke Zavičajne muzejske zbirke u Gračanici.

Ključne riječi: keramička lula, Gračanica, esnafi, duhan, arheologija

UVOD

Počeci upotrebe duhana vežu se za američki kontinent, a samu naviku pušenja duhana razvili su američki starosjedioci. Na evropski kontinent je duhan prenesen prvenstveno zato što se vjerovalo da posjeduje ljekovita svojstva.¹

Francuski ambasador po imenu Jean Nicot, po kojem je ova biljka i dobila naziv *Nicotiana*, sjeme duhana šalje kraljici Katarini Medici, odakle se duhan dalje prenosi u Španiju, Englesku, te u prvoj polovini 17. stoljeća dopijeva u Austriju i Mađarsku.² Uprkos velikoj popularnosti konzumiranja duhana, u određenom momentu dolazi i do zabrana korištenja, što je u konačnici rezultiralo i posebnim zakonom o zabrani pušenja u Osmanskom Carstvu (1605), Ruskom Carstvu (1634.) i njemačkim zemljama (1661).³ Potpune zabrane konzumiranja duhana ukinute su već krajem 17. stoljeća, nakon čega se njegova proizvodnja povećava te duhan doživljava veliku popularnost i na Istoku i na Zapadu.⁴

1 Milošević i Topić 2011, 298.

2 Križanac 2007, 19.

3 Brusić 1987, 474.

4 Isto.

Prve precizne vijesti o pojavi i korištenju duhana u Osmanskom Carstvu donosi historičar Ibrahim Pecevi (Ibrahim Alajbegović Pečevića) oko 1640. godine. Pečevića tvrdi da je duhan 1600/1601. godine donešen od strane "engleskih nevjernika", koji su ga nudili "kao lijek protiv nekih bolesti vlage"⁵. Oprilike tri godine poslije, tj. 1604., u Sofiji je osnovan esnaf proizvođača lula.⁶

DUHAN I LULE NA PROSTORU BIH

Ko ga pije zlopiti

Nemojte se trovati

Lulu kamiš kopati

*Ostan te se tutuna.*⁷

Početak proizvodnje duhana u Bosni i Hercegovini počinje u 17. stoljeću. Duhan je u Hercegovinu donesen trgovačkim vezama Mletačke Republike i Osmanskog Carstva⁸. Mogao se slobodno uzgajati za vlastite potrebe, ali za trgovinu se morala imati dozvola za sadnju. Osmanska vlast uvodi monopol 1875. godine, ali bez većeg učinka zbog skorog zaposjedanja Bosne i Hercegovine od Austro-Ugarske, tri godine poslije. U to vrijeme nije bilo organizirane prerade duhana, ali su postojale zanatlije koji su rezali duhan ručno na priručnom uređaju tzv. havanu, dok su se rezači duhana zvali havandžije. Prodajom takvog rezanog duhana bavile su se tutundžije u posebnim trgovinama namijenjenim za to. U Sarajevu je 1880. godine bilo 68 takvih tutundžinica/duhandžinica. Na takve obrte kao i na izvoz duhana država je ubirala porez.⁹

Za vrijeme austrougarskog prisustva na prostoru BiH, vlast drži monopol nad proi-

zvodnjom duhana. Počinju s radom otkupni uredi, jer su potrebne veće količine kvalitetnog duhana pa se i zakonskim putem stimuliše sama proizvodnja. Postepeno, uzgoj duhana u Hercegovini i nekim dijelovima Bosne, postaje najvažnija poljoprivredna djelatnost.¹⁰

Razvojni tipovi lula mogu se pratiti iz dva pravca, s istoka i sa zapada.¹¹ Tako se formiraju dva osnovna tipa, *zapadni* i *istočni*, koji se još naziva *mediteranski* ili *turski*. Osnovna razlika između tih tipova je u veličini čašice i dužini kamišluka. Zapadni tip je imao malu čašicu i duži kamišluk, a istočni tip obratno, veliku čašicu i kratak kamišluk¹² na koji se stavljao kamiš čija dužina na ovom tipu lula varira od 1 do čak 4 metra. Kamiš se izrađivao od drveta ili trske.¹³ Istočni tip keramičkih lula nastaje u 17. stoljeću, na prostoru nekadašnjeg Osmanskog Carstva, s najboljim radionicama na prostoru Bugarske (Sofija i Varna) i Turske, u Istanbulu i Burgasu.¹⁴

Proizvodnja lula na prostoru Bosanskog pašaluka još uvijek nije potvrđena arheološkim istraživanjima, iako brojni izvori spominju luledžije i zanate koji se vežu za konzumiranje duhana, jedan od njih je i Bašeskijin *Ljetopis*, ali i razni popisni defteri potvrđuju postojanje luledžijskog zanata u Travniku, Sarajevu i Mostaru, te se može pretpostaviti da su radionice postojale i u drugim većim mjestima.

Jedan od razloga zašto domaća proizvodnja lula još uvijek nije potvrđena arheološkim istraživanjima je i odnos struke prema materijalu u stratigrafskim slojevima tog pe-

5 Fotić 2005, 268.

6 Gusar 2008, 136.

7 Hasan Kaimija, 17. stoljeće.

8 Dundović 2019, 521.

9 Isto, 521.

10 Dundović 2019, 521.

11 Milošević i Topić 2011, 259.

12 Bekić 1999, 250.

13 Gusar 2008, 137.

14 Zejnilhodžić 2013, 168.

rioda. Kakvo je mjesto najčešće imalo materijalno naslijeđe iz vremena osmanske uprave nad teritorijem današnje BiH, pokazuje nam najbolje izvještaj sa arheološkog istraživanja stare džamije u Sokolu kod Gračanice. Ovo istraživanje je uzeto kao primjer jer je sa više segmenata vezano za lokacije sa kojih lule iz ovog rada potječu. Prvi od tih segmenata je geografska blizina samih lokacija.

Spomenuto istraživanje je sprovedeno tokom 1984. godine od strane stručne ekipe Muzeja istočne Bosne iz Tuzle, a pod vodstvom kustosa arheologa Veljka Milića. Između ostalog, u izvještaju se navodi da *“ova arheološka istraživanja nisu dala nikakav pokretni arheološki material, koji bi nam omogućio da nastanak građevine i njenu namjenu lakše i sveobuhvatnije sagledamo i objasnimo. Jedini izuzetak je nekoliko fragmenata iz turskog perioda koji su pronađeni neposredno ispod same drvene patosnice današnje stare džamije. Upravo zbog toga ovi keramički fragmenti i nemaju neku posebnu važnost.”*¹⁵ Kako se može zaključiti iz citiranog, cilj istraživanja je bio pronaći nove dokaze koji bi objasnili nastanak građevine, ali i njenu namjenu, kako nakon same izgradnje, tako i u narednim periodima, dok se istovremeno odbacuje arheološki materijal koji bi, upravo, mogao dati odgovore na neke dijelove tog pitanja.

Pribor za paljenje i čuvanje duhana za lule bio je obavezan dio uz nošnju svakog pušača. Za paljenje duhana su se najčešće koristili kremen, kresivo i trud.¹⁶ Duhan se čuvao u kutijama i tzv. duhankesama, koje su pušači nosili sa sobom. Duhan kesa je vrećica na čijem je otvoru provučena traka za vezivanje. Najjednostavnije su bile od životinjske bešike

ili skrotuma vola. Šivene su od kože, platna ili čohe, a često su ukrašavane i vezom. One su ponekad ukrašavane zlatnim i srebrenim koncem ili perlama. Takve duhankese bile su namijenjene bogatijem sloju stanovništva. Uglavnom su bile domaće izrade, najčešće rad domaćina ili zanatlija, majstora terzija, ali ima i uvoznih koje su rađene u radionicama Austro-Ugarske. Kutije za čuvanje duhana pravljene su od drveta, keramike i metala.¹⁷

Širenje navike pušenja, povećanje proizvodnje duhana i njegova dostupnost utječe na sam izgled lula. Zapremina prostora za duhan do 18. stoljeća bila je vrlo velikog raspona, od 4,8 do 9,4 ml. U 18. stoljeću ujednačila se od 6,4 do 7,5 ml, da bi se u 19. stoljeću znatno povećala na 12–17,4 ml.¹⁸ Zapremina čašice može biti svakako korisna prilikom datacije lula. Ali, nažalost, rijetko je očuvana u potpunosti, pa je nije uvijek moguće precizno izmjeriti.

Datiranje šest primjeraka lula, obrađenih u ovom radu, a koje se čuvaju u Zavičajnoj muzejskoj zbirci u Gračanici, izvršeno je na osnovu poznatih analogija i već razrađenih tipologija. Lule su obrađene po Robinsonovim tipološkim shemama¹⁹, po kojim su svrstane u tri kategorije (tipa): lule sa zaobljenim recipijentom, lule s pločastom bazom i lule oblika ljiljana. Ipak, korištena je i tipologija Vladislav – Nikolay²⁰, zbog toga što je u velikoj mjeri razrađenija od Robinsonove, obuhvata puno širi spektar tipova s podtipovima.

LULE IZ ZAVIČAJNE MUZEJSKE ZBIRKE U GRAČANICI

Na teritoriji današnje Gračanice se u paleolitu počelo sa značajnijom ljudskom aktivnošću, zahvaljujući povoljnim klimatskim uvje-

15 Milić 2001, 21–26.

16 Vrsta gljive koja raste na hrastu i bukvi.

17 Гачић 2011, 58–59.

18 Vivek-Filipeć 2014, 306.

19 Robinson 1985, 149–203.

20 Vladislav i Nikolay 2010, 132.

tima, geološkim odlikama reljefa i dovoljnim količinom pitke vode. U daljoj i bližoj okolini Gračanice nalaze se lokaliteti koji se datiraju od još neolita, brončanog doba, željeznog, preko antike, srednjeg vijeka, pa sve do osmanskog perioda. Neki od njih su: neolitsko naselje Korića Han, prehistorijski lokalitet Barice, te srednjovjekovni grad Sokol, u čijem podnožju se razvilo selo Gračanica, da bi se vremenom širilo i dobilo status grada.

Po dolasku Osmanlija (1520), Gračanica postepeno izrasta u najveće naselje ovoga kraja, koje do 1548. godine dobija status kasabe (gradskog naselja) carskim ukazom sultana Sulejmana Veličanstvenog. Početkom 17. stoljeća među najvećim je gradovima ovog dijela Bosne (s 9 mahala i 8 džamija, te drugim urbanim sadržajima), ali i snažan zanatski centar s 25 esnafa.²¹

Neki od najistaknutijih vakifa koji su dali pečat urbanom razvoju Gračanice su bili Ahmed-paša Budimlija, graditelj Bijele džamije, sahat-kule i hamama, zatim šejh H. Halil ef. Trepanić, utemeljitelj javne biblioteke, gradačka kapetan Osman-beg Gradašćević i njegovi sinovi Murat-kapetan i hadži Bećir-beg, vakifi gračaničkih medresa.²²

Porodica Gradašćević je imala veliki utjecaj u Gračanici, a ovaj grad je bio i jedan od centara Pokreta za autonomiju Bosne 1832. godine, predvođenog Husein-kapetanom Gradašćevićem.²³

Šest lula koje su obrađene u ovom radu su zatečene u fundusu Zavičajne muzejske zbirke 2007. godine. Prvi je na njih obratio pažnju MA Edin Šaković, koji je bio angažiran na njegovom sređivanju i reorganizaciji stalne postavke te zbirke. Šaković pretpostavlja da potječu iz kolekcije dviju školskih arheoloških zbirki (gračaničke Gimnazije i Osnovne škole "Mitar Trifunović Učo"),

koje su bile osnova za formiranje Zavičajne muzejske zbirke, odnosno Zbirke zavičaja, 1975/1976. godine. Na jednoj od lula sačuvana je naljepnica s inventarskom oznakom ("12"), što ukazuje da je neka vrsta inventarske knjige ili barem popisa predmeta ranije ipak postojala i da je ta lula u nju bila upisana – ali se ne zna gdje je ta inventarska knjiga završila. Također se ne zna da li je postojao inventar Zbirke zavičaja, koju je od formalnog osnivanja volonterski vodio Branko Vajić, penzionisani prosvjetni radnik i arheolog-amater. Vajić je kao direktor Osnovne škole "Mitar Trifunović Učo" svojevremeno osnovao malu muzejsku zbirku u toj školi, koja je kasnije postala osnova za formiranje Zbirke zavičaja – uz muzejske predmete iz zbirke gračaničke Gimnazije, koja je takođe osnovana nešto ranije, dakle, ranih 1960-tih godina. Predmete za te dvije zbirke sakupljali su sami učenici – bilo da su donijeli slučajne arheološke nalaze, bilo da su prikupili neke starine od rođaka, komšija i sl. Naknadno su u zbirku ušli i predmeti koje je Vajić prikupio od građana, saradnika na terenu, kao i vlastitih rekognosciranja i terenskih istraživanja, a ponešto i u par iskopavanja poduzetih kasnih 70-tih godina (od iskopavanja na lokaciji Stare džamije u Sokolu sačuvana je samo hrpa kamenih blokova, nađenih u temeljima sadašnje džamije, te dva primjerka izvještaja arheologa Veljka Milića). Poslije Vajićeve smrti (1990.) za Zbirku se niko nije brinuo, a tokom rata 1992.–1995. objekat Doma kulture je koristila Armija R BiH, Civilna zaštita i drugi. Iza 2000. prostorija Zbirke zavičaja je bila pretvorena u magacin. Godine 2003. se izvršio uvid u zbirku, te su se izdvojili neki interesantniji, uglavnom arheološki predmeti – dio njih je izložen par godina kasnije, u holu Bosanskog kulturnog centra. Tri godine kasnije (2006.) u novosagrađe-

21 Šaković 2016, 71-79.

22 Isto

23 Hamzić, 2006, 185-190.

nom galerijskom prostoru otvorena je prva stalna postavka Zavičajne muzejske zbirke u Gračanici, koju je 2007/2008. revidirao i reorganizirao upravo MA Edin Šaković kao pripravnik u spomenutoj ustanovi. Kasnije je zbirka ponovo reorganizirana (2014. godine) – i tada su lule, o kojima je ovdje riječ, prvi put i izložene.²⁴

Primjerci lula koji su tema ovog rada su ranije spomenuti u radu Edina Šakovića, sa orijentacijskom tipologijom i datacijom *terminus post quem*, za šta se opravdano uzima 17. stoljeće, ali bez ulaska u njihovu dublju analizu.²⁵

U selima Malešići i Stjepan Polje, okolina Gračanice, ali i u samoj Gračanici, je zabilježena duga tradicija izrade grnčarskih predmeta, pa bi se i ovdje mogao tražiti jedan od potencijalnih centara proizvodnje lula za ovaj region.²⁶ Iako su predmeti koje su izrađivali majstori iz navedenih centara uglavnom razne vrste posuđa za pečenje i kuhanje, to ne mora isključiti mogućnost da su se nekada uz posude proizvodile i lule, kao što je to bio slučaj u selu Višnjica, kod Kiseljaka.²⁷ Prilagođavanje stanju na tržištu, potražnji, je u svim periodima bilo prisutno, kao i danas, te se predmeti za koje se smanjuje potražnja postepeno prestaju proizvoditi, te konačno, padaju u zaborav.

Lula inventarnog broja A-150 (slika 1), po Robinsonovoj tipologiji, pripada tipu lula sa diskoidnom bazom. Pravljen je od narančaste gline sa završnim crvenkastim premazom, koji je djelomično otpao. Čitavom površinom lula je ukrašena floralnim stilizovanim motivima. Analogiju pronalazimo kod lule iz Vranja, Srbija (slučajni nalaz²⁸), najbliži element je ustvari ukras na

kamišluku, te sam tip lule, iako se diskoidna baza razlikuje u samom modelovanju (latice su nešto oštrije izvedene). Analogijom je datirana u 19. stoljeće. Tipologija po Vladislav – Nikolay je XIV.2 tip.

Lula inventarnog broja A-151 (slika 4) je ustvari fragmentisani primjerak lule narančaste boje, sa tragovima crvenkastog glačanog premaza. Površina lule je bogato dekorisana. Čašica je ukrašena simetrično utisnutim kvadratićima do polovice, gdje se ukras prekida duboko urezanom horizontalnom linijom. Lula je trenutno bez poznatih analogija u literaturi. Tipologija po V.T je tip V, ali bez preciznog određivanja podtipa. Ovaj tip je najraznovrsniji, sa 7 podtipova i 8 podpodtipova. Datacija po tipologiji je smješta okvirno u 19. stoljeće.

Lula inventarnog broja A-152 (slika 2) je slabije kvalitete izrade, što se vidi iz nedostatka završnog uglačanog sloja. Ukrasni motivi su tu, ali urađeni u nižem nivou preciznosti. Ovaj primjerak lule po Robinsonovoj tipologiji pripada tipu lula u obliku ljiljana. Analogijom je datirana u kraj 19. i početak 20. st.²⁹ Tipologija po V.T je V.1.A.

Lula inventarnog broja A-153 (slika 5) poprilično fragmentisana, te joj nedostaje čašica i vijenac kamišluka, što je čest slučaj i sa ovakvim tipom arheoloških nalaza. Kamišluk je zaobljene osnove, sačuvan u dužini od 25 mm. Dno čašice je kružno oivičeno trakom točkića. Zbog samog stanja oštećenosti, u kom se lula nalazi, nemoguće je pronaći analogija ili je datirati.

Lula inventarnog broja A-154 (slika 6) je sačuvan samo poligonalni kamišluk, izrađen od narančaste gline sa tragovima bojenja crvenkastim premazom. Pripadao je tipu lule

24 Za ove informacije se autor se zahvaljuje MA Edinu Šakoviću

25 Šaković 2021, 110.

26 Čalić 2003, 16.

27 Popović 1956, 106.

28 Гачић 2011, 106. (lula 111)

29 Voinea, Szmoniewski i Mototolea 2016, 277. (lula 1)

sa diskoidnom bazom. Analogiju imamo sa neobjavljenim fragmentom lule iz Firuz-begovog hamama, inventarnog broja PN 33.1³⁰. Datacija po tipologiji je 19. stoljeće.

Lula inventarnog broja A-155 (slika 3) je izrađena od gline crne boje. Kamišluk je kratak i naglašen širokim vijencem. Čašica je modelovana u obliku tulipana i većina ukrasa na njoj su urađeni još u kalupu, te i pripada tipu oblika tulipana, po Robinsonovoj tipologiji, dok u tipologiji po V.T je IV.1³¹ tip. Datirana je po tipološkim odrednicama u 17. stoljeće.

BIBLIOGRAFIJA

- Basler, Đ. (1972) "Stari gradovi u Majevici i Trebovcu", Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, knj. IX, Tuzla: Muzej istočne Bosne, str. 57-59.
- Bekić, L. (1999) "Uvod u problematiku glinenih lula na području Hrvatske", Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, 32-33, str. 249-279.
- Brusić, Z. (1987) "Dio teret s lađe iz 17. stoljeća potonule kod otoka Bisage u kornatskom arhipelagu", Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 26, str. 473-490.
- Cvetko Đ. P. (1956) "Lončarstvo u Bosni i Hercegovini I, Glasnik Zemaljskog muzeja, I i E, n.s. sv. XII, Sarajevo
- Čalić, H. (2003) "Grnčarstvo u Malešićima neće se ugasiti", Gračanički glasnik – Časopis za kulturnu historiju, 15, str. 16-20.
- Dundović D. (2019) "Duhan u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini kroz povijest uzgoja i krijumčarenja", Polic. sigur., godina 28., 4, str. 517-541.
- Фотић, А. (2005) Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба, Beograd: Clio.
- Гачић, Д. (2011) "Луле из музејских збирки Србије", Каталог изложбе, Нови Сад: Музеј града Новог Сада.
- Gusar K. (2008) "Arheološki nalazi keramičkih lula za duhan iz zbirke Narodnog muzeja u Zadru", Prilozi instituta za arheologiju, 25, 135,154.
- Hamzić O. (2007) "Gračanica i Gradašćevici", Zbornik radova sa naučnog skupa "Značaj Pokreta Husein-kapetana Gradašćevića u borbi za autonomiju Bosne i Hercegovine" u Tuzli, 175 – 198.
- Križanac, M. (2007), "Ars fumandi", katalog izložbe, Beograd.
- Milić, V. (2001) "Rezultati arheoloških istraživanja na lokalitetu 'Stara džamija' u Sokolu – SO Gračanica (Izveštaj Muzeja istočne Bosne)", Gračanički glasnik – Časopis za kulturnu historiju, 11, Arhiv Muzeja Istočne Bosne, Zavičajna zbirka Gračanica, 21-26.
- Milošević, B. i Topić, N. (2011) "Keramičke lule s lokaliteta Kula Gornji ugao u Dubrovniku" Starohrvatska prosvjeta, III (38), 297-328.
- Robinson, R. Cw. (1985) Tobacco pipes of Corinth and of the Athenian Agora, Hesperia.
- Šaković, E. (2016) "Gračanica: kulturno-historijska skica", Gračanički glasnik – Časopis za kulturnu historiju, 41, 71-79.
- Šaković, E. (2021) "O nekim novim i neobjavljenim arheološkim nalazima s užeg područja Gračanice", Gračanički glasnik – Časopis za kulturnu historiju, 51, 103-120.
- Šiša-Vivek, M. i Filipec, K. (2014) "Keramičke lule s lokaliteta Zoljani – Čemešac", Opvscvla archaeologica, 37/38 (1), 301-333.
- Todorov, V. i Markov, N. (2010) "Ottoman tobacco pipes from The National Museum of History in Sofia", Journal of the Académie Internationale de la Pipe, 3, 131-140.
- Voinea, V, Szmoniewski, B. i Mototolea, A. (2016) "Clay tobacco pipes discovered at Cheile Dobrogei and Istria: An example of the Ottoman's civilization in the Central Dobroudja", Balkan Tarihi, Birinci Cilt, Istanbul, 270-285.
- Ward, C. i Baram, U. (2006) "Global Markets, Local Practice", Ottoman-period Clay Pipes and Smoking Paraphernalia from the Red Sea Shipwreck at Sadana Island, Inter-

30 Ovaj primjerak lule se nalazi u Muzeju Grada Sarajeva.

31 Ward i Baram, 7. (lula S6)

national Journal of Historical Archaeology, 10, Egypt, 135-158.

21. Zejnilhodžić, E. (2013) "Lule iz Novovjekovne zbirke Arheološkog muzeja Istre", *Histria archaeologica*, 43/43, 163-191.

SUMMARY

CERAMIC SMOKING PIPES FROM THE REGIONAL MUSEUM COLLECTION IN GRAČANICA

The paper deals with the collection of six Ottoman ceramic pipes from the Local museum collection in

Gračanica. The pipes belong to archeological finds which in BiH were mostly not paid attention to, so this type of archaeological find has been largely neglected. We find analogies for these ceramic pipes in Serbia, Romania, even Egypt, and can be dated from 17th to the 19th centuries. The pipes were processed according to Robinson's and Vladislav-Nikolay typological schemes. Today, these ceramic pipes are part of the main setting of the Local museum collection in Gračanica.

Keramička lula sa sačuvanim kamišlukom i diskoidnom bazom, nedostaje čašica. Pravljen od narančaste gline sa crvenkastim premazom. Od sredine kamišluka do samog završetka ukras čine urezane paralelne linije, a na samoj sredini su dvije trake utisnute točkićem koje opasuju kamišluk. Tijelo kamišluka se širi prema njegovom završetku. Disk je modelovan u obliku otvorenih latica cvijeta. Sa donje strane diska se proteže široki greben koji je naznačen sa po dvije trake, nastale utiskivanjem točkićem. Analogiju pronalazimo kod lule sa diskoidnom bazom iz Vranja, Srbija (slučajni nalaz). Analogijom je datirana u 19. stoljeće. Tipologija po Vladislav – Nikolay je XIV.2 tip.

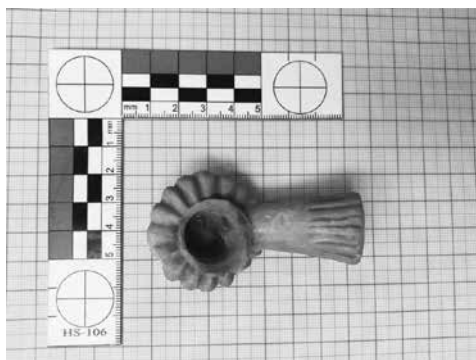
Inv.br. A-150

Dimenzije:

Visina - 25mm

Dužina - 79mm

Širina - 43mm

Primjerak lule slabije kvalitete izrade i bez završnog glačanja. Ukrasi su na nižem nivou preciznosti. Ova lula spada u tip lula oblika ljiljana, od narančaste je keramike, neravne površine, možda zbog oštećenja nastalih tokom vremena. Kamišluk se zvonasto širi prema kraju gdje je završetak naznačen plitko utisnutom linijom, a po sredini se nalazi utisnuta dupla traka točkića. Čašice nedostaje fragment gornjeg dijela sa obodom. Sa lijeve strane čašice se nalazi utisnuti ukras od više manjih krugova, koji zajedno, između grebena i oboda, prave nepravilan krug/elipsu. Analogijom je datirana u kraj 19. i početak 20. st. Tipologija po V.T je V.1.A.

Inv.br. A-152

Dimenzije:

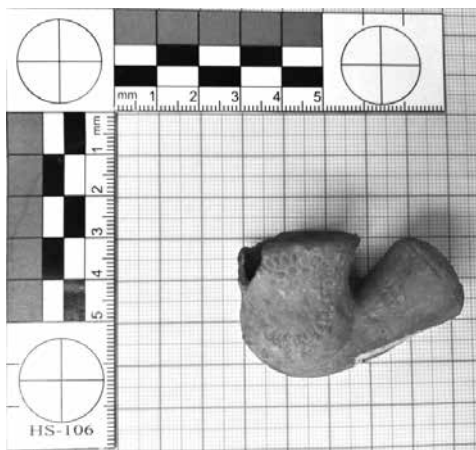
Promjer čašice - 26mm

Promjer kamišluka - 14mm

Dužina - 55mm

Širina - 30mm

Visina - 35mm

Keramička lula crne boje sa tragovima glačanja. Kamišluk je kratak i naglašen širokim vijencem sa utisnutom širokom trakom točkica koja ga opasava. Greben prelazi polovinu dna čašice i stapa se s njom. Čašica je modelovana u obliku tulipana i većina ukrasa na njoj su urađeni još u kalupu. Gornji dio čašice se završava ravno, bez ikakvih ukrasa. Tipologija po V.T je IV.1 Datacija po tipologiji je u 17. stoljeće.

Inv.br. A-155

Dimenzije:

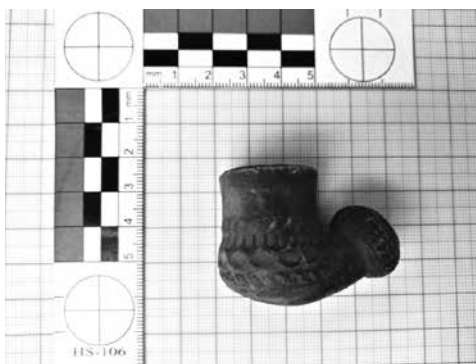
Dužina - 54mm

Visina - 38mm

Širina - 32mm

Promjer čašice - 26

Promjer kamišluka - 9mm

Fragment lule narančaste boje, sa tragovima crvenkastog premaza. Nedostaje vijenac kamišluka i gornji dio čašice sa obodom. Površina je bogato dekorisana, kamišluk sa urezanim paralelnim linijama koje mu prate oblik te se skoro na samom spoju sa čašicom razdvajaju u dvije. Majstor je ovime dobio optičku varku da se radi o zatvorenim laticama cvijeta. Taj okras je oivičen trakom utisnutog točkica. Greben zalazi duboko na drugu stranu čašice i sa obje strane je oivičen nešto debljom trakom utisnutog točkica. Čašica je ukrašena simetrično utisnutim kvadratićima do polovice, gdje se ukras prekida duboko urezanom horizontalnom linijom, odakle počinju identični ukrasi kao na kamišluku. Bez poznatih analogija. Tipologija po V.T je tip V, ali bez preciznog određivanja. Ovaj tip je najraznovrsniji, sa 7 podtipova i 8 podpodtipova. Datacija po tipologiji je 19. stoljeće.

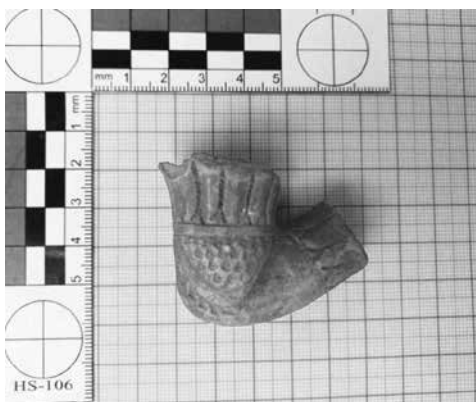
Inv.br. A-151

Dimenzije:

Visina - 45mm;

Dužina - 55mm;

Širina - 33mm

Fragment lule crvenkaste boje, nedostaje čašica i vijenac kamišluka. Kamišluk je zaobljene osnovne sačuvan u dužini od 25m. Ispod čašice prelazi u greben koji je omeđen sa obje strane trakom utisnutog točkica, te urezanom linijom. Dno čašice je kružno oivičeno trakom točkica, odakle se vertikalno uzdižu paralelo urezane linije na tijelu čašice, koja dalje nije sačuvana. Bez poznatih analogija. Datacija nepoznata.

Inv. br. A-153

Dimenzije:

Dužina - 55mm;

Širina - 30mm

Fragment keramičke lule, poligonalni kamišluk. Od narančaste keramike sa tragovima bojenja crvenkastim premazom. Pripadao je luli sa pločastom bazom. Kamišluk se širi prema završetku, gdje se izdvaja poligonalni vijenac, naglašen utisnutom trakom nareckanog točkica. Nepoznato mjesto pronalaska. Analogija sa fragmentom lule iz Firuz-begovog hamama, inventarnog broja PN 33.1. Datacija po tipologiji je 19. stoljeće.

Inv.br. A-154

Dimenzije:

Dužina - 52mm

Širina - 28mm

Promjer kamišluka - 18mm

